

I JORNADES INTERNACIONALS SOBRE PATRIMONI DEL CONFLICTE

Imatge: Bombardeig a Figueres durant la GCE. Font - Biblioteca Nacional d'Espanya

10 i 11 de novembre de 2023

Auditori dels Caputxins

(Carrer del Rec Arnau, 8, 17600 Figueres)

12 de novembre de 2023

Castell de Sant Ferran

(Pujada del Castell, s/n, 17600 Figueres)

PROGRAMA

DIVENDRES, 10 DE NOVEMBRE

09:15 | BENVINGUDA I ACREDITACIONS

09:45 | PRESENTACIÓ INSTITUCIONAL

- Mariona Seguranyes (Regidora de cultura de Figueres)
- Jordi Guixé (Director del European Observatory on Memories – UB)
- Joaquim Nadal (Conseller de recerca i Universitats de la Generalitat de Catalunya)

10:15 | Parlament homenatge a Damià Abella

- Alfons Martínez Puig
- Joan Carné Cabré

10:30 | PONÈNCIA MARC

- Jordi Guixé (EUROM – UB)

De Catalunya a Europa. Models i estratègies de representació del conflicte.

11:15 | *Coffee break*

11:45 | TAULA RODONA: Museografia del conflicte a Catalunya

Presenta i modera: David González (EUROM – UB)

- Miquel Aguirre (MUME)
- Cinta Farnós (COMEBE)
- Josep Font (Memorial Democràtic)

12:45 | COMUNICACIONS: Història i memòria del conflicte a Catalunya

Presenta: Oriol López (EUROM – UB)

- 12:45 | Alfons Romero Dalmau

El Castell de Sant Ferran durant la Guerra Civil.

- 13:00 | Eduard Caballé Colom
Art i ocupació militar: els preparatius del servei de patrimoni franquista per a l'ofensiva de Catalunya (1938-1939).
- 13:15 | Miquel Serrano Jiménez
La recuperació dels búnquers de la "Organización Defensiva de los Pirineos" com a espais de memòria. Exemples de gestió i patrimonialització de les defenses militars franquistes a l'Empordà.
- 13:30 | Olmo Masa de Lucas
Memoria y localidad: las rutas de escape del Holocausto a través de los Pirineos leridanos.
- 13:45 | Tania González Cantera
Els deportats hospitalencs als camps nazis: de l'oblit a la vida quotidiana.
- 14:00 | DEBAT

14:30 | DESCANS

16:30 | COMUNICACIONS: Espais i narratives per a la memòria del conflicte

Presenta: Ricard Conesa (EUROM – UB)

- 16:30 | Jordi Barra Paniello
Projecte Executiu del futur Espai de Memòria Històrica i Democràtica de l'Església Vella de Sant Martí de Cerdanyola.
- 16:45 | Isabel Graupera Gargallo
La Ricarda. D'arquitectura d'exili a escenari de l'activisme cultural de l'antifranquisme.
- 17:00 | Quim Bonastra, Joan Deulofeu, Enrique Baeza
Com fer contramonuments. Com pensar la noció de memòria a través de la pràctica artística contemporània.
- 17:15 | Marta Salvador-Almela, Laia Encinar Prat, Jordi Arcos Pumarola
El rol dels espais de memòria històrica en la construcció d'una cultura de pau entre residents russos i ucraïnesos a Catalunya.

- 17:30 | Tania González Cantera
La vandalización del patrimonio de la Guerra Civil y la postguerra en Bizkaia: ¿reivindicación política o *damnatio memoriae*?
- 17:45 | Miquel Úbeda, Eduard Ballesté, Juan Manuel Solís
Mnemoesferes al barri de la Mariola de Lleida: Memòries col·lectives i experiències afectives com a patrimoni immaterial d'un barri estigmatitzat.
- 18:00 | Jordi Barra Paniello
L'enterrador. Trobada amb el passat conflictiu a través del teatre.
- 18:15 | Oriol Riart
Treball fotogràfic itinerari d'una memòria enfrontada.
- 18:30 | DEBAT
- 19:00 | Cocktail i Cloenda

DISSABTE, 11 DE NOVEMBRE

10:00 | COMUNICACIONS: Perspectives internacionals del patrimoni del conflicte

Presenta: Antoni Rojas (ICRPC)

- 10:00 | Chiara Nencioni
Srebrenica Ciudad de Esperanza: la recuperación del genocidio a través del turismo.
- 10:15 | Marianna Bucchioni
Patrimoni de la Resistència als Alps Occidentals (Piemont). El cas de la Val Sangone.
- 10:30 | Miguel de Toro Muñoz
Iniciativas locales para la recuperación de los espacios de memoria: Erinnerungsort Topf & Söhne, entre la negación y el recuerdo.
- 10:45 | Daniela Morales Fredes, Magdalena Novoa Echaurren
Sitios de memoria y violencia de género. El caso del sitio de memoria Matanza de Mulchén: Fundo Carmen y Maitenes a 50 años del Golpe de Estado en Chile.

- 11:00 | Carlos Bitrián Varea
Villas cicatriz en Italia. Identificación e inventario de los núcleos italianos en ruinas desde la II Guerra Mundial.
- 11:15 | DEBAT

11:45 | *Coffee break*

12:15 | PANELL: La projecció patrimonial dels camps de concentració

- Presenta i modera: Jordi Guixé (EUROM – UB)
- 12:15: Grégory Tuban (Memorial de Rivesaltes)
  - 12:45: Patricia Prieto (Dachau Memorial)
  - 13:15: Christian Dürr (Mauthausen Memorial)
  - 13:45: Debat obert

14:15 | DESCANS

16:15 | PANELL: El tractament del conflicte a l'educació reglada. El cas del Grup de Treball "Exili, Deportació i Holocaust" de l'Alt Empordà

- Presenta i modera: Maria Ojuel (Dept. Ensenyament Gencat)
- Anna Pibernat (INS Alexandre Deulofeu | Figueres)
  - Àngela Castaño (INS Ramon Muntaner | Figueres)
  - Toni Garcia (Fundador del Grup de Treball)
  - Àlex Saez (Estudiant INS Alexandre Deulofeu | Figueres)
  - Maria Rodeja Parada i Iona McIntosh Yuste (Estudiants INS Ramon Muntaner | Figueres)

17:45 | *Coffee break*

18:15 | COMUNICACIONS: Didàctica del conflicte

Presenta: Myriam González Sanz (UB)

- 18:15 | Laura Jiménez, Gemma Sebares
Recreació històrica de la Guerra Civil Espanyola. Patrimoni i formació del professorat.
- 18:30 | Esther López Barceló, Joan Salazar Bonet
Sant Miquel dels Reis, entre el desafiament i l'oportunitat: L'Aula didàctica de memòria democràtica.
- 18:45 | Axel Baiget Morrerres, Víctor Ferreira Villalonga, Sònia Mañé Orozco
1936-1939, el tractament del conflicte a l'educació pública de Catalunya des de la memòria democràtica. El grup Guerra Civil i exili dels Camps i Entorns d'Aprenentatge del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.
- 19:00 | Mariona Massip
"Qui vol l'estàtua?" El patrimoni del conflicte a l'aula: reptes i pràctica reflexiva des de l'aula de 3r d'ESO.
- 19:15 | Antoni Santisteban, Neus González-Monfort
Per què van marxar?
- 19:30 | DEBAT
- 20:00 | Cloenda

DIUMENGE, 12 DE NOVEMBRE

10:00 | COMUNICACIONS: Refugis antiaeris i noves estratègies patrimonials

Presenta: Laia Gallego Vila (UAB)

- 10:00 | Rafel Sospedra, Paula Jardón, Jaume Franc
Museografia de refugis antiaeris. El cas de Santa Coloma de Gramenet.
- 10:15 | Ana Laura Bertero Mastrangelo
El descubrimiento de un patrimonio oculto: el caso de los refugios antiaéreos de Barcelona.

- 10:30 | Emilio Marx, Ginebra Raventós, Edgardo Gómez
Estratègies per a la inclusió de l'espai acústic en la digitalització del patrimoni cultural. Cas d'estudi: els refugis antiaeris de la Guerra Civil a la ciutat de Barcelona.
- 10:45 | David Íñiguez, David Gesalí
El Centre d'Interpretació de la Guerra Aèria i l'Aviació Republicana (CIARGA) a Santa Margarida i Els Monjos.
- 11:00 | Francesc Xavier Hernández Cardona, Júlia Castell
Hospital del Molar. Un cas de museografia social.
- 11:15 | DEBAT

11:45 | *Coffee break*

12:15 | COMUNICACIONS: Nous apropaments a l'estudi dels espais de memòria del conflicte

Presenta: David Íñiguez (UB)

- 12:15 | Esther López Barceló, Joan Salazar Bonet
Sant Miquel dels Reis: Una presó franquista "esborrada".
- 12:30 | Jordi Algué, Marta Simó
Son les Stolpersteine a Catalunya una font de patrimoni del conflicte?
- 12:45 | Xavier Rubio-Campillo, Tania González Cantera, Lourdes Prades
Explorant el paisatge de la memòria a través de les Humanitats Digitals: els internacionals a la batalla de l'Ebre (1938).
- 13:00 | Giulio Roberto Bartuli
Aplicación de nuevos métodos de análisis para el estudio de la alimentación en el sistema defensivo republicano de El Cinglo Alt.
- 13:15 | DEBAT

13:45 | DINAR

15:45 | COMUNICACIONS: Arqueologia del conflicte i la repressió

Presenta: Tania González Cantera (UdG)

- 15:45 | Marc Bouzas, Lluís Palahí, Jordi Vivo
La vila medieval de Roses i la Ciutadella. Afectació del conflicte a la configuració i reconversió d'un espai urbà.
- 16:00 | Pablo Carrasco Gómez
La memoria de los conflictos: Investigación y prospección arqueológica del campo de batalla de Ordal 1813.
- 16:15 | Gorka Martín Etxebarria
Batalla del Toix: 1874-2024. Arqueologia i socialització d'un camp de batalla de la darrera guerra carlina.
- 16:30 | Jordi Ramos Ruiz, Laia Gallego Vila, Queralt Solé i Barjau
La Fàbrica de Cloratita de Flix. Com intervenir des de l'arqueologia contemporània en una fàbrica d'explosius.
- 16:45 | Laia Gallego Vila, Eulàlia Díaz Ramoneda, Noelia Rolando Rico
El Cinglo Alt: Projecte de recerca i intervenció arqueològica al Front del Pallars (2019-2021).
- 17:00 | Lorena Maeso Blanco
La memòria dels objectes. El llegat material dels escenaris de conflicte; el cas de les fosses comunes.
- 17:15 | Cesc Busquets
La localització d'espais de repressió i fosses comunes de la Guerra Civil a través de l'arqueologia. El cas del llevant mallorquí.
- 17:30 | DEBAT

18:00 | CONSIDERACIONS FINALS

- David González (EUROM – UB)
- Alfons Martínez (Aj. Figueres)

18:15 | CLOENDA DE LES JORNADES

Direcció

- Dr. Alfons Martínez Puig
- Dr. David González Vázquez
- Dr. Jordi Guixé Corominas

Comitè organitzador

- Sra. Andrea Carrera Brugués
- Sra. Àngela Castaño Muñoz
- Sra. Anna Pibernat López
- Sr. Antoni Rojas Rabaneda
- Dr. David Iñiguez Gracia
- Sra. Fernanda Zanuzzi
- Sr. Joan Carné Cabré
- Dr. Juan Manuel Alfaro Gil
- Dra. Laia Encinar Prat
- Dra. Laia Gallego Vila
- Sr. Miquel Serrano Jiménez
- Dra. Myriam González Sanz
- Sr. Oriol López Badell
- Dr. Rafel Sospedra Roca
- Sra. Silvia Grau Parramon
- Sra. Tania González Cantera

Comitè Científic

- Dra. Anna Maria Puig Griessenberger
- Dr. Arturo Colorado Castellary
- Excmo. Sr. Carlos Díaz Capmany
- Dra. Celeste Muñoz Martínez
- Dra. Céline Sala-Pons
- Dr. Christian Dürr
- Dra. Mª Dolors Vidal Caselles
- Dr. Miguel Ángel Pallarés Jiménez
- Dr. Francesc Xavier Hernández Cardona
- Dra. Gemma Domènech Casadevall
- Sra. Iratxe Momoitio Astorkia
- Dr. Jordi Arcos Pumarola
- Dra. Luciana Rocchi
- Dra. Maria Feliu Torruella
- Dr. Maximiliano Fuentes Codera
- Dra. Núria Ricart Ulldemolins
- Dra. Mª Pilar Rivero Gracia
- Dr. Ricard Conesa Sánchez
- Dra. Saida Palou Rubio
- Dr. Xavier Rubio Campillo

INDICACIONS PRÀCTIQUES

Per arribar a les jornades en transport públic

La millor opció és el tren, podent arribar-hi en tren d'Alta Velocitat (estació Figueres-Vilafant) o en Rodalies i/o Mitja Distància (estació Figueres).

Per arribar de l'estació de Figueres-Vilafant (RENFE Alta Velocitat) a l'Auditori dels Caputxins hi ha un trajecte a peu d'uns 25-30 minuts.

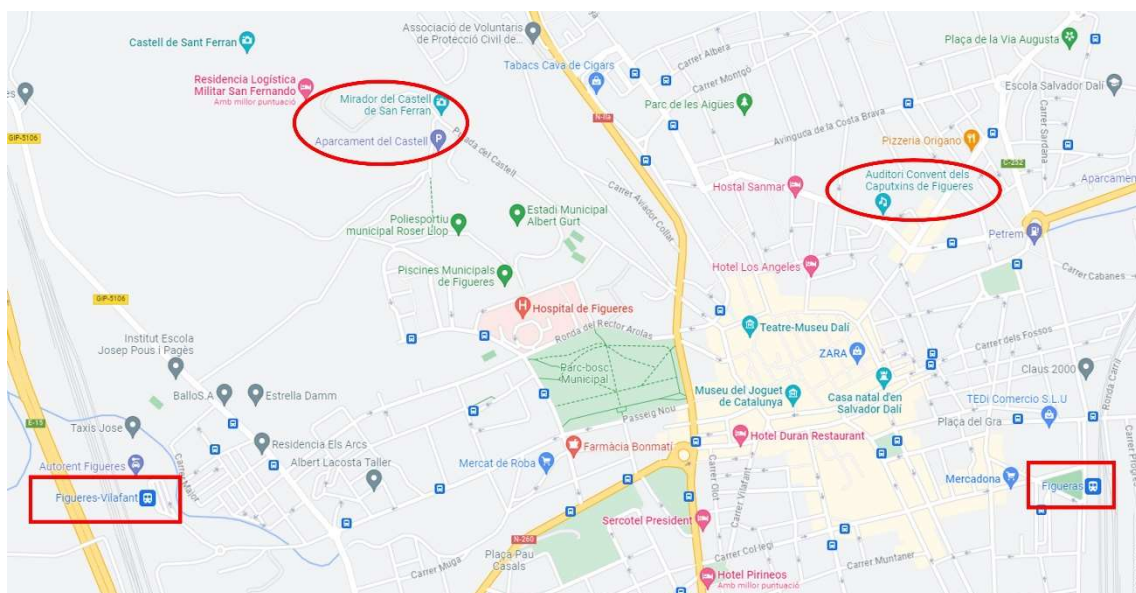
Per arribar de l'estació de Figueres-Vilafant (RENFE Alta Velocitat) al Castell de Sant Ferran hi ha un trajecte a peu d'uns 20-25 minuts.

Cada tren que arriba a l'estació de Figueres-Vilafant té a disposició del passatge un autobús llançadora (TEISA) amb 3 parades al centre (Biblioteca, Plaça triangular i estació de Figueres).

Per arribar de l'estació de Figueres (RENFE Rodalies i Mitja Distància) a l'Auditori dels Caputxins hi ha un trajecte a peu d'uns 10-12 minuts.

Per arribar de l'estació de Figueres (RENFE Rodalies i Mitja Distància) al Castell de Sant Ferran hi ha un trajecte a peu d'uns 20-25 minuts.

A ambdues estacions de tren, Figueres-Vilafant i Figueres, hi ha parada de Taxi.

Per arribar a les jornades en cotxe

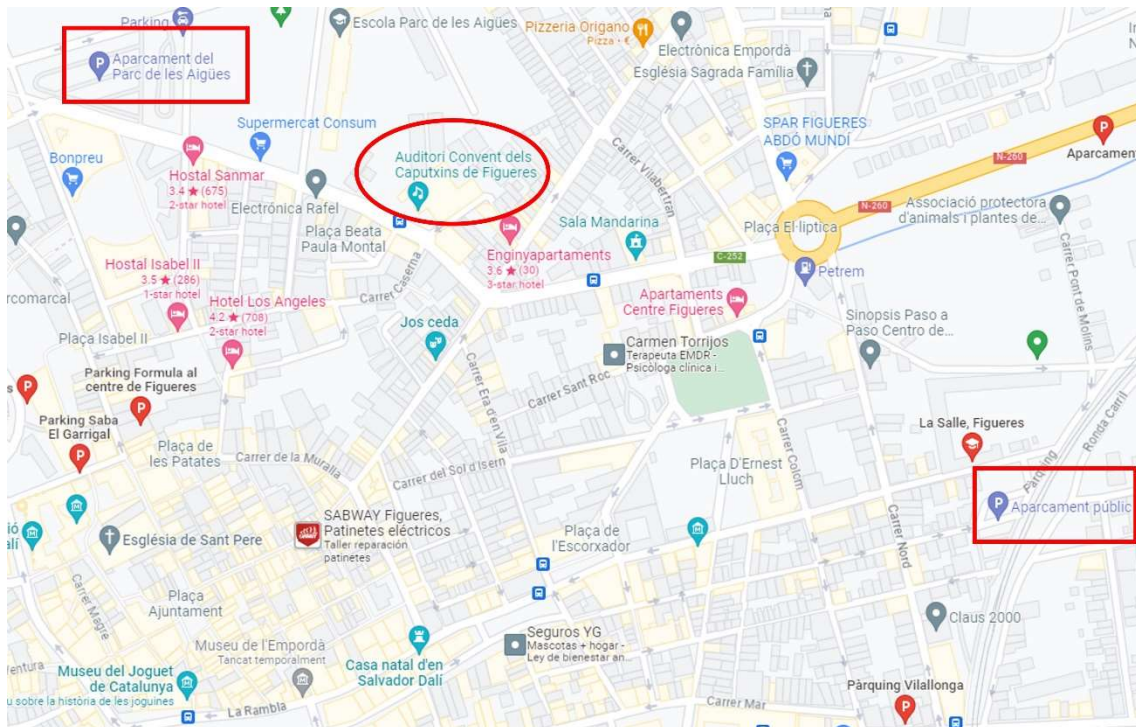
La millor opció és arribar per l'autopista (alliberada de peatges) AP-7. També s'hi pot accedir per la Carretera Nacional N-II.

Al Pàrquing exterior del Castell de Sant Ferran pot aparcar-se gratuïtament i sense problemes.

Per aparcar gratuïtament i sense problemes, a prop de l'Auditori dels Caputxins, hi ha dues opcions:

- Àrea Pàrquing de La Salle i rodalies
- Àrea Pàrquing Parc de les Aigües

Organitza

- Ajuntament de Figueres
- Observatori Europeu de Memòries de la Fundació Solidaritat UB

Ajuntament de Figueres

Col·labora

- ARGOS (UNIZAR)
- Càtedra Walter Benjamin, Memòria i Exili (CWB – UdG)
- Consorci del Castell de Sant Ferran
- Didàctica del Patrimoni (DIDPATRI – UB)
- Fortaleses Catalanes
- Grup de Treball Exili Deportació i Holocaust Alt Empordà
- Institut Català de Recerca en Patrimoni Cultural (ICRPC)
- Institut d'Estudis Empordanesos (IEE)
- Istituto Storico Grossetano della Resistenza e dell'Età Contemporanea (ISGREC)
- Laboratori Multidisciplinar de Recerca en Turisme (LMRT – UdG)
- Mauthausen Memorial
- Mémorial du Camp de Rivesaltes
- Museo de la Paz de Gernika
- Museu Memorial de l'Exili (MUME)
- Turisme, Cultura i Territori | TURCIT (CETT – UB)

ICRPC^R
Institut Català de Recerca
en Patrimoni Cultural

CERCA
Centres de Recerca
de Catalunya

GRUP DE RECERCA
DIDPATRI
DIDÀCTICA
I PATRIMONI UNIVERSITAT DE
BARCELONA

CONSORCI
CASTELL SANT FERRAN
Figueres

Institut d'Estudis
Empordanesos

GRUP DE TREBALL EXILI
DEPORTACIÓ I HOLOCAUST
ALT EMPORDÀ

Càtedra Walter Benjamin,
Memòria i Exili

mémorial
du camp de rivesaltes

MAUTHAUSEN
MEMORIAL | KZ-GEDENKSTÄTTE

MUM/E
Museu Memorial
de l'Exili

ARGOS
Grupo de investigación

ISGREC
Istituto Storico Grossetano
della Resistenza
e dell'Età Contemporanea

Gernikako Eskeraren Museo Fundazioa
Fundación Museo De La Paz De Gernika